

Mandag  
LEDELSETirsdag  
KREDITTOnsdag  
FINANSTorsdag  
ØKONOMIFredag  
TEKNOLOGILørdag  
FORSKNING

21



# smessighet



**DRAMATISK.** Streiker i offentlig sektor har ofte dramatiske virkninger for utenforstående tredjeparter, skriver Morten Kinander.

dårligere. Det er derfor grunn til å spørre om disse omstendighetene og fraværet av risiko bør forutsette den samme forholdsmessigheten som ligger i det private systemet. Dette er uheldig, særlig sett i lys av at slike streiker sjelden avstedkommer de helt store resultatene for de streikende.

For 50 år siden tjente en lektor 180 prosent av en industriarbeiderlønn. I dag tjener lektoren og industriarbeideren omtrent det samme. Det er vanskelig å hevde at dette er fordi lærerne har streiket for lite. Lønnsfastsettelse i det offentlige er et spørsmål om politikk og allokering av tilgjengelige budsjettmidler. Skal noen arbeidstagere få mer, må noen andre arbeidstagere få mindre. Det er derfor all grunn til å tro at andre virkemidler enn streik er bedre egnet til å føre en slik lønnskamp, og da særlig politisk argumentasjon. Dette er også godt belagt i

offentlige utredninger.

Streik i offentlig sektor har ikke med nødvendighet dramatiske konsekvenser for sivilsamfunnet. Men det kan ha det. For å unngå disse skadevirkningene bør man derfor drøfte en endring av den loven som regulerer streik i offentlig sektor, tjenestetvistloven. Det kan for eksempel inntas en bestemmelse lik den som finnes i en eller annen form i Danmark, Frankrike, Nederland og Tyskland, for å nevne noen markante eksempler. Denne bestemmelsen er en forholdsmessighetsbegrensning, i den forstand at streiker raskere kan bli ulovlige, dersom kampmidlene – det vil si streikens varighet og omfang – rammer tredjeparter uforholdsmessig hardt.

Dette blir selvfølgelig en skjønsmessig vurdering, men slike vurderinger er norsk rett godt vant med å behandle, og senest ifjor ble en arbeidskamp funnet ulovlig av domstolene. Det er heller ingen hindre i ILO-systemet for en slik begrensning. Tvert imot. ILO har sett med skepsis på en ubegrenset streikerett i offentlig sektor.

■ Morten Kinander, jurist og filosofi i Civita

■ ■ ■ Terrorangrepene i Oslo og på Utøya sommeren 2011 synliggjorde med all mulig tydelighet store svakheter ved samfunnssikkerhet og beredskap i Norge. Lite har skjedd siden det.

## Ikke klok av skade



**LEDELSE**  
ANNE LISE  
FIMREITE

Mange av svakhetene var påpekt over lang tid før 2011. I boken «Organisering, samfunnssikkerhet og krisehåndtering» (Fimreite, Lango, Lægveid og Rykkja, 2011) viser mine forskerkolleger og jeg hvordan feltet har vært viet betydelig politisk og administrativ oppmerksomhet i flere tiår uten at det har nedfelt seg i håndfast handling.

Muligheten for handling forandret seg i utgangspunktet dramatisk med terrorangrepene. Nye organisatoriske og styringsmessige grep ble lansert. Hvordan gikk det med disse forslagene? Ville de føre til at vi måtte endre vårt syn på hvordan man i Norge organiserer for å håndtere sikkerhet og kriser da vi i vår gikk i gang med revisjon av boken?

Bokens første versjon konkluderer med at samfunnssikkerhetsfeltet er komplekst, preget av oppsplittet organisering og tildels uklare ansvarsforhold. Nordmenn var, selv om vi som samfunn ikke hadde opplevd de helt store kriser, opptatt av beredskap og sikkerhet. Det var tiltro hos innbyggerne – og hos offentlige ledere, til at myndighetene ville håndtere en eventuell katastrofe på en god måte. Vi lanserte to scenarier for hva som ville skje om Norge ble utsatt for en katastrofe av typen terrorangrep: Myndighetene ville være istand til å håndtere den og ha innbyggernes støtte fordi den generelle tilliten til systemet var så stor – eller så vil det være slik at nettopp fordi vi aldri hadde hatt større kriser på eget territorium, ville myndighetenes krisehåndtering være utsatt og sårbar.

Da terroren rammet, viste paradoksalt nok begge scenariene seg å slå til – samtidig. Støtten til myndighetene og deres krisehåndteringssevne, har knapt vært høyere i Norge enn det den var i august 2011. Etter hvert avdekket evalueringer og granskninger av hendelsene 22. juli, betydelige svakheter i evnen til å håndtere krisen – operativt, administrativt og



**LITE FREMGANG.** Større, mer gjennomgripende endringer har det vært lite av etter 22. juli 2011. Her, Regjeringskvartalet noen dager etter terrorangrepet. Foto: Per Thrana

politisk. Svikt i evnen til å erkjenne risiko, manglende iverksettelseskraft, mangelfull bruk av planapparat, sviktende evne til samordning og samhandling, kommunikasjonsbrist og svak evne og vilje blant ledere til å klargjøre ansvar, ble påpekt blant annet av 22. juli-kommisjonen.

I boken viser vi at endringer på samfunnssikkerhetsfeltet tradisjonelt har vært stegvise og

**” Noen sjefer har tatt ansvar og forlatt sin post, noe nytt utstyr er på plass, et par gater i Oslo er stengt**

litt tilfeldige. Tre år etter terroren må vi kunne betegne de konkrete endringene som har kommet, som å følge det samme sporet. Utredningene og granskningene har vært omfattende, men endringene representerer også nå justering av eksisterende ordninger heller enn omfattende tiltak.

Noen sjefer har tatt ansvar og forlatt sin post, noe nytt utstyr er på plass, et par gater i Oslo er stengt og noen nye koordinerende tiltak som for eksempel nytt beredskapssenter og endret intern ansvarsdeling i Justis- og beredskapsdepartementet, er vedtatt og delvis iverksatt. Større, mer gjennomgripende endringer har det vært lite av. Kontinuitet, ikke sammenbrudd eller opprettelse av nye institusjoner, er beskrivelsen av feltet anno 2014.

Hva kan forklare at vår reviderte versjon, er så lik bokens første utgave?

Ambisiøse politiske kunngjøringer, strategidokument, handlingsplaner, endringer i eksisterende organisasjon og praksis,

nye virkemidler eller styringsmekanismer, lanseres fort når dramatiske hendelser finner sted. Men konkrete organisatoriske løsninger som kan bidra til at tiltakene blir en realitet, viser seg gang på gang å være vanskelige, for ikke å si umulige, å finne.

Ett av hovedfunnene presentert i 2011-utgaven av boken er at samfunnssikkerhetsfeltet er preget av dyptgående spenninger mellom ulike former for styring, mellom forebygging, robusthet, operativ krisehåndtering og normalisering etter en krise, men også mellom behov for langsiktighet og forutsigbarhet på den ene siden og rask respons og fleksible løsninger på den andre.

Som organisasjonsteoretikere kan vi peke på at en kombinasjon av tradisjonell hierarkisk organisering med innslag av nettverk – gjerne i form av partnerskap på tvers av sektorer, organisasjoner og nivåer, er det som trengs i en slik kontekst.

Utforming av konkrete organisasjonsløsninger og mer gjennomgripende endringer er langt mer utfordrende å få på plass. Det er avhengig av situasjon og ikke minst av politiske valg knyttet til hvilke verdier og hensyn som skal veie tyngst.

Som statsviter vil jeg føye til at det norske politiske systemets tilbøyelighet til kompromiss og forlik i alle større saker, også former hvordan motstridende hensyn, mål og tildels verdier kan forenes i de organisatoriske løsninger som til slutt velges. Med slike beslutningsbetingelser, er det ikke å underes over at nyttegevinsten av boken vår, ikke trengte så mye revisjon som vi kanskje kunne forventet sensommeren 2011.

■ Anne Lise Fimreite, prorektor, professor i statsvitenskap, Universitetet i Bergen